

ΓΛΩΣΣΙΚΑ, ΜΕΤΡΙΚΑ, ΣΧΗΜΑΤΙΚΑ Κ.Α. ΣΤΟ ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ*

Θανάσης Νάκας

Στα ασφυκτικώς περιορισμένα χωρικά πλαίσια που διαθέτω, θα επιχειρήσω, με επίκεντρο τη γλώσσα, έναν σύντομο σχολιασμό των ποιητικών απάντων (Απαντα τα Ποιητικά 1904-1975) του Κώστα Βάρναλη, στην πρόσφατη συγκεντρωτική έκδοση του Κέδρου (2014)¹. Για όσα θα πω, σχετικά με τη γλώσσα αλλά και με τη ρίμα του Βάρναλη, έχουν γίνει ήδη κάποιες επισημάνσεις, λ.χ. στο ειδικό τεύχος-αφιέρωμα του 1975 της *Νέας Εστίας*², τις οποίες τώρα θα προεκτείνω και θα συμπληρώσω.

Γλωσσικά

Παραθέτω απευθείας από τους «Μοιραίους»:

*Μες στην υπόγεια την ταβέρνα, | μες σε καπνούς και σε βρισές [] | όλ' η
παρέα πίναμ' εψές []
Σφιγγόταν ένας πλάι στον άλλο | και κάπου εφτυούσε κατά γης. []
Του ενού ο πατέρας χρόνια δέκα | παράλυτος, ίδιο στοιχειό· | τ' άλλου κο-
ντόμημ' η γυναίκα | στο σπίτι λιώνει από χτικιό· | στο Παλαμήδι** ο γιος
του Μάζη | κι η κόρη του Γιαβή στο Γκάζι***.*

Στις πέντε από τις έξι στροφές του ποιήματος κυρίαρχος αυτού του είδους ο ωμός ρεαλισμός. Τη μόνη διαφυγή απ' αυτό το κλίμα έχουμε στην τρίτη στροφή, με τη γνωστή λυρική-φυσιολατρική αποστροφή του ποιητή:

*Ήλιε και θάλασσα γαλάζα | και βάθος τ' άσωτ' ουρανού! | Ω! της αβγής
χροκάτη γάζα, | γαρούφαλα του δειλινού, | λάμπετε, σβήνετε μακριά μας,
| χωρίς να μπέιτε στην καρδιά μας!*

Ας μη βιαστεί κανείς να βγάλει το συμπέρασμα ότι ο Βάρναλης αποκλείει το λυρισμό σε συνθήκες ωμού ρεαλισμού, δεδομένου ότι αυτού του είδους την αντίθεση κατορθώνει να πραγματώσει σε πολλά από τα ποιήματά του (μια ποιητική που και θεωρητικά υπερασπίστηκε στα *Αισθητικά-Κριτικά* του δοκίμια, όπου μας θυμίζει ότι με επιτυχία την εφάρμοζε και ο Σολωμός, ο οποίος,

* Ανακοίνωση στο 34ο Συμπόσιο Ποίησης, 3-4 Ιουλίου 2015, Πανεπιστήμιο Πατρών.

** Το γνωστό κολαστήριο για τους φυλακισμένους κομμουνιστές.

*** Το γνωστό εργοστάσιο παραγωγής φωταερίου, με τις εντελώς ανθυγιεινές συνθήκες για τους εργαζόμενους.